

УДК 351.87(438)

О. С. ПРОНЕВИЧ,*доктор юридичних наук, професор,**головний науковий співробітник відділу наукового забезпечення**організації роботи та управління в органах прокуратури**Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України*

ДЕОНТОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ: НОРМАТИВНО-ЦІННІСНА ОСНОВА ТА ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

Стаття присвячена з'ясуванню нормативно-ціннісної природи деонтологічних стандартів професійної діяльності працівників прокуратури і визначенню стану їх правової регламентації. Встановлено, що морально-етичні імперативи належної поведінки працівників прокуратури ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, християнських чеснотах та управлінсько-правових постулатах щодо забезпечення ефективності службової діяльності. Особливу увагу приділено пошуку шляхів новелізації відповідної нормативно-правової бази.

Ключові слова: *деонтологія, належна поведінка, морально-етичні імперативи, етизація державної служби, професійний обов'язок, деонтологічний кодекс, Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури*

Органи прокуратури уповноважені реалізувати важливі конституційні функції у сфері правоохорони та правозахисту. Специфіка професійної діяльності працівників прокуратури полягає у вичерпній правовій визначеності їх правового статусу, процесуальній самостійності, наявності дискреційних повноважень (тобто можливості прийняття рішень в контексті участі у здійсненні кримінального судочинства з урахуванням конкретних обставин справи на основі загальних або лише відносно визначених приписів закону), високому рівні відповідальності за прийняті рішення і дії, суттєвих морально-психологічних навантажень, інтенсивності комунікації з множинністю суб'єктів, необхідності оперативного вирішення складних професійних завдань у конфліктних ситуаціях тощо. Означені чинники детермінують низку ризиків професійної деформації та сприйняття хибних ціннісних орієнтирів, нейтралізація яких можлива шляхом чіткої артикуляції і нормативного закріплення морально-етичних імперативів професійної діяльності та поведінки працівників прокуратури, а також цілеспрямованого здійснення профілактично-виховної роботи в органах прокуратури.

Упродовж останнього часу в юридичній науці сформувалася традиція дослідження морально-етичних засад професійної діяльності працівників прокуратури. Окремі аспекти означеної проблеми розглядалися в публікаціях В. І. Білоусової [1], С. В. Даніліна [2], Н. А. Кулакової [3], О. М. Литвака та П. В. Шумського [4], І. В. Озерського [5], Т. Ю. Порошиної [6], В. П. Рябцева та С. М. Будая [7], О. М. Толочка

та С. В. Подкопаєва [8] та ін. Ознайомлення з науковим доробком вітчизняних і зарубіжних фахівців дає підстави стверджувати, що автори зосереджувалися переважно на нормативно-правовому компоненті проблеми та не приділяли належної уваги формально-догматичній інтерпретації нормативно-ціннісних основ професійної діяльності і поведінки працівників прокуратури. Натомість ухвала закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. [9] об'єктивно зумовлює необхідність формування нової філософії прокурорської діяльності, перегляду парадигми організації діяльності та управління в органах прокуратури, коригування усталених підходів до формулювання і закріплення морально-етичних імперативів прокурорської діяльності та апробації міжнародних стандартів професійної діяльності прокурорів.

Метою статті є з'ясування нормативно-ціннісної природи деонтологічних стандартів професійної діяльності працівників прокуратури, визначення стану їх правової регламентації і виявлення перспектив новелізації відповідної нормативно-правової бази.

Аксіоматично, що професійна кар'єра державного службовця ґрунтується на неухильному дотриманні соціально зумовлених і науково обґрунтованих деонтологічних засад. Адекватне розуміння природи деонтологічних засад професійної діяльності неможливе без розмежування засадничих понять «професійна етика» та «деонтологія». Фахівці наголошують, що ці категорії співвідносяться як ціле та особливе. Загальновизнано, що етика є наукою про мораль. Натомість категорія «деонтологія»

вживається для визначення вчення про належну поведінку, вчинки та дії особистості, а також для виокремлення самостійного розділу етики, присвяченого осмисленню сфери належного (того, як має бути), проблем обов'язку, моральних імперативів та їхнього співвідношення. Етика містить загальну характеристику сутності професійного обов'язку, а деонтологія вибудовує чіткі морально-етичні орієнтири імперативного характеру щодо реалізації професійного обов'язку. Формування деонтології зумовило трансформацію етики з «моралі доброзичливої поведінки до моралі норм, що фіксують належну поведінку». Деонтологічна стандартизація (стандарт як єдина типова форма, еталон, мірило, зразок [10, с. 187]) професійної діяльності працівників прокуратури є концентрованим виразом уявлень про соціальну місію прокуратури, її місце в системі органів публічної влади, способи і порядок виконання професійних обов'язків, каталог морально-етичних вимог до кандидатів на службу в органах прокуратури, належну поведінку працівників прокуратури у взаємовідносинах з різними суб'єктами, відповідальність за порушення морально-етичних норм тощо.

Актуалізація деонтологічних засад прокурорської діяльності об'єктивно зумовлена загальною тенденцією етизації державної служби як «почесного обов'язку шляхетних людей», тобто виокремлення правового інституту етики державного службовця, закріплення системи етичних принципів і норм як важливого імперативу ствердження цивілізованої моделі професійної діяльності працівників прокуратури, підвищення культури взаємовідносин і покращання морально-психологічного клімату. Етизація державної служби ґрунтується на визнанні соціокультурного і людиноцентристського характеру будь-якої соціальної системи, усвідомленні детермінованості поведінки суб'єктів суспільних відносин моральними цінностями і переконаннями, важливості організаційної культури для оптимізації управлінського процесу та гуманізації технократичної моделі бюрократії. Фахівці наголошують на державно-управлінській природі етики державної служби та визначають її як «систему потрійної винагорода» (індивідуальна винагорода – задоволення людини від праці у колективі, винагорода державної інституції – підвищення ефективності діяльності і зростання авторитету в суспільстві, винагорода суспільства – якісні послуги, що задовольняють потреби). Визначення соціально вмотивованих деонтологічних засад професійної діяльності сприяє ствердженню

нової якості культури державної служби, тобто визнання пріоритетності таких цінностей, як почуття соціальної місії та професійного обов'язку, професійна честь і гідність, самореалізація особистості, орієнтація на суспільні потреби та очікування, децентралізація, відповідальність, творчість, чуйність, децентралізація тощо [11].

Етизація державної служби в органах прокуратури здійснюється у контексті артикуляції та нормативно-правового закріплення деонтологічних стандартів професійної діяльності працівників прокуратури. Правову основу регулювання відносин у сфері професійної етики та поведінки працівників прокуратури становлять Конституція України [12], закони України «Про прокуратуру», «Про правила етичної поведінки» [13], «Про захист суспільної моралі» [14], «Про засади запобігання і протидії корупції» [15], процесуальне законодавство, Дисциплінарний статут прокуратури України [16], укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України з питань, що стосуються органів прокуратури та державної служби, накази Генерального прокурора України, міжнародно-правові акти та рекомендації профільних неурядових зарубіжних інституцій (Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [17], Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судові переслідування, від 7 вересня 1990 р. [18] (прийняті на VIII-му конгресі ООН в Гавані, Куба), Стандарти професійної відповідальності та виклад основних обов'язків і прав прокурорів [19] (ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів 23 квітня 1999 р.), рекомендація Rec(2000)19 Комітету міністрів державам-учасникам «Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції» (прийнята Комітетом міністрів держав – членів 6 жовтня 2000 р. на засіданні заступників міністрів) [20], рекомендація ПАРЕ 1604 (2003) 11 «Про роль служби публічних обвинувачів в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права» від 27 травня 2003 р. [21], Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи), ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн – членів Ради Європи у 2005 році [22], рекомендація Rec(2012)11 Комітету міністрів держав – учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції» [23] (прийнята Комітетом міністрів держав – членів Ради Європи 19 вересня 2012 р. на засіданні заступників міністрів) тощо. Загальні етико-поведінкові вимоги до працівників прокуратури

як представників специфічної професійної групи закріплено на рівні титульного закону про прокуратуру. Згідно зі ст. 46 закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. [24] передбачено морально-етичну складову вимог до осіб, які призначаються на посади прокурорів і слідчих, а саме: обов'язкову наявність необхідних ділових і моральних якостей; складання Присяги працівника прокуратури, що ґрунтується на правових і морально-етичних засадах, порушення яких зумовлює несумісність подальшого перебування особи в органах прокуратури; безумовне додержання положень закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. (зокрема, щодо обов'язковості щорічного надання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік, обмеження щодо роботи близьких осіб, запобігання конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень тощо). Статтею 48-1 цього Закону передбачено схвалення всеукраїнською конференцією працівників прокуратури Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури та його затвердження Генеральним прокурором України [15]. Відповідно до ст. 3 закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. (цей Закон набуває чинності через шість місяців з дня його опублікування 25 жовтня 2014 р., крім п. 5 розд. XII (крім підп. 3, 5, 8, 9, 12, 20, 42, 49, 63, 67), розд. XIII цього Закону, які набрали чинності з дня, наступного за днем його опублікування) закріплено низку етизованих засад діяльності прокуратури, а саме: неухильне дотримання вимог професійної етики та поведінки; визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; справедливість, неупередженість та об'єктивність; політичну нейтральність. Статтею 36 означеного Закону закріплено текст Присяги прокурора, де наголошено на необхідності неухильного додержання Конституції України та законів України, сумлінного виконання своїх обов'язків з метою утвердження верховенства права, законності та правопорядку, захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави, постійного вдосконалення своєї професійної майстерності, принципового, чесного, сумлінного і неупередженого виконання своїх обов'язків, а також сформульовано загальний імператив «з гідністю нести високе звання прокурора». Наголосимо, що набуття особою повноважень прокурора пов'язано зі складанням Присяги прокурора. Згідно з п. 6 ч. 1 ст. 43

цього Закону прямо встановлено, що систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики є однією з підстав для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності. Крім того, в п. 5 та 7 ч. 1 ст. 43 закріплено ще дві підстави для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності, що містять морально-етичний компонент, а саме: вчинення дій, що дискредитують звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури; порушення правил внутрішнього службового розпорядку [9].

Практика більшості зарубіжних країн свідчить, що формалізація вимог щодо професійної етики та поведінки працівників прокуратури здійснюється на рівні деонтологічних кодексів. Необхідність розробки деонтологічного кодексу зумовлена такими чинниками: належністю працівників прокуратури до особливої категорії державних службовців («почуттям статусу»); необхідністю створення моральних «запобіжників» для нейтралізації потенційного неправомірного впливу (спокусою «подвійної моралі»); наявністю повноважень прийняття професійних рішень «під власну відповідальність» (дискретністю у діях); підтриманням комунікативних зв'язків із негативно налаштованими зовнішніми суб'єктами; виконанням професійних обов'язків у ситуації соціального та правового конфлікту; мовними комунікативними бар'єрами (офіційністю мови працівника прокуратури); моральним аспектом організаційно-управлінських відносин (ситуацією незаконного наказу, поширенням мобінгу); діями на ментальному перехресті «вимоги закону – інтереси суспільства – інтереси окремих громадян – «голос власної совісті»; загальною потребою у «моральній компетентності працівника прокуратури» тощо. Деонтологічний кодекс виконує ціннісно-орієнтуючу, регулятивну та виховну функції. Особлива увага приділяється закріпленню вимог щодо неухильного додержання правових і морально-етичних імперативів, дотримання виконавської дисципліни, спроможності до ефективної комунікації та здатності до існування в умовах «ефекту акваріуму» (зумовлена публічним характером державної служби в органах прокуратури та постійною зосередженістю суспільної уваги на особистості працівника прокуратури, що є наслідком тлумачення державної служби одночасно як роду діяльності і способу життя). Класичний кодекс професійної деонтології містить

три обов'язкові компоненти, а саме: морально-етичний (оптимально поєднує регулятивні можливості моралі та права, ґрунтується на визнанні пріоритету загальнолюдських моральних цінностей (гуманізму, милосердя, толерантності, справедливості) та апелює до моральних категорій (гідності, репутації, стимулу, таємниці, моральної підтримки, морального кредо, моральної відповідальності); правовий (зумовлений нормативним характером документа, сферою реалізації принципів професійної етики, адресуванням вимог працівникам прокуратури); організаційно-управлінський (конкретизує посадові обов'язки працівників прокуратури, містить моральні орієнтири вирішення типових службових і управлінських ситуацій). Деонтологічні кодекси приймаються професійними корпораціями. Корпоративні норми професійних корпорацій є різновидом соціальних норм, які мають субсидіарний характер відносно норм права. Специфіка деонтологічного кодексу полягає в закріпленні правил, що регулюють професійну діяльність і повсякденну поведінку членів професійної корпорації. Погоджуємося з тезою щодо наявності підстав для розгляду деонтологічного кодексу як різновиду правового акта, оскільки він має нормативний характер, є виразом волі уповноваженого на його прийняття суб'єкта, обов'язковий для виконання об'єднаними ознакою належності до професії суб'єктами, передбачає відповідальність за порушення встановлених вимог [25]. Водночас слід урахувати, що деонтологічний кодекс як підзаконний акт може містити норми, які відсутні у титульному законі [26].

Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, затверджений наказом Генеральної прокуратури України від 28 листопада 2012 р. № 123, визначає основні принципи і моральні норми, якими повинні керуватися працівники прокуратури під час виконання службових обов'язків та поза службою [27]. Пріоритетними завданнями Кодексу визначено забезпечення ефективного здійснення працівниками службових обов'язків, підвищення авторитету органів прокуратури та сприяння зміцненню довіри громадян до прокуратури, формування у працівників прокуратури на основі загальнолюдських цінностей морально-етичних імперативів, що визначають здатність працівників протистояти намаганням неправомірного впливу на їхню службову діяльність та дотримуватися принципової морально-правової позиції у взаєминах з керівництвом, колегами, інститутами громадянського суспільства, засобами масової інформації тощо. Примітно,

що положення деонтологічного кодексу корелюються з нормами закону України «Про правила етичної поведінки». Вони мають всеохоплюючий характер, оскільки поширюються як на професійну, так і на позаслужбову поведінку працівників прокуратури. До основних вимог професійної поведінки працівника прокуратури віднесено: дотримання принципів верховенства права та законності; поваги до прав і свобод людини і громадянина; незалежності та самостійності; політичної неупередженості та нейтральності; толерантності; рівності перед законом, презумпції невинуватості; справедливості та об'єктивності; професійної честі і гідності, формування довіри до прокуратури; конфіденційності; прозорості службової діяльності; утримання від виконання незаконних рішень чи доручень; недопущення конфлікту інтересів (проявів корупції); компетентності та професіоналізму; зразковості поведінки та дисциплінованості; дотримання встановленого порядку носіння форменого одягу. Натомість позаслужбова поведінка працівників прокуратури має будуватися з дотриманням таких вимог: недопущення поведінки, що може зашкодити репутації; обмеження щодо участі у політичній діяльності та сумісництва; обмеження щодо участі в діяльності незаконних релігійних об'єднань, які мають на меті розпалення расової, політичної, національної та релігійної ворожечі, недопущення втручання релігійних об'єднань у службові справи. Положення Кодексу мають універсальне значення, оскільки поширюються на широке коло взаємовідносин працівників прокуратури з органами публічної влади (правоохоронними органами, органами судової влади та іншими учасниками судочинства, органами місцевого самоврядування) та засобами масової інформації, на взаємовідносини у колективах прокуратур (керівного складу з підпорядкованими працівниками, між колегами за відсутності субординації), а також з окремими громадянами. Недотримання працівником прокуратури норм Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури є підставою для юридичної відповідальності або застосування заходу морального впливу у вигляді застереження про припинення неетичної поведінки з попередженням про можливість застосування дисциплінарного стягнення. Зазначимо, що відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 67 закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. передбачено затвердження нового Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури всеукраїнською конференцією працівників прокуратури як найвищим органом прокурорського

самоврядування. Вважаємо, що при розробці нового кодексу не варто обмежуватися перерахуванням службових обов'язків працівників прокуратури. Зважаючи на наділеність працівників прокуратури досить широким спектром владно-розпорядчих повноважень, особливу увагу слід приділити підвищенню якості управлінської культури (прийняття рішення, його підготовка, реалізація, прогнозування наслідків ухваленого рішення), а також алгоритмізації професійної поведінки у певних ситуаціях.

Морально-етичні аспекти професійної діяльності працівників органів прокуратури закріплено також у низці інших нормативних актів Генеральної прокуратури України. Так, у Регламенті Генеральної прокуратури України, затвердженому наказом Генеральної прокуратури України від 12 квітня 2012 № 35, наголошується на виконанні службових обов'язків, виконавській дисципліні і безумовному дотриманні правил внутрішнього розпорядку [28]. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників Генеральної прокуратури України, затверджені Конференцією працівників Генеральної прокуратури України від 30 червня 2011 р., запроваджено з метою удосконалення організації праці, зміцнення трудової та виконавської дисципліни, забезпечення раціонального використання робочого часу, високої ефективності і якості роботи працівників [29]. У Положенні про порядок стажування в органах прокуратури України, затвердженому наказом Генеральної прокуратури України від 30 грудня 2009 р. № 80, закріплено вимоги до стажистів щодо високого ступеня теоретичної підготовленості, готовності та придатності за діловими і моральними якостями до самостійної роботи, наявності ustalених організаторських і практичних навичок, відповідальності, дисциплінованості. Прокурори, які здійснюють безпосереднє керівництво стажуванням, повинні вивчати ділові та моральні якості стажистів, проводити з ними індивідуальну роботу, «спрямовану на відповідальне їх ставлення до виконання службових обов'язків, дотримання прокурорської етики» [30]. Морально-етичний аспект професійної діяльності відображено в галузевих наказах Генеральної прокуратури України та інших відомчих організаційно-розпорядчих документах.

Подальше вдосконалення деонтологічних стандартів професійної діяльності та поведінки працівників прокуратури полягає у необхідності вжиття низки взаємозумовлених заходів, а саме: новелізації відповідної нормативно-правової бази шляхом імплементації положень міжнародно-правових актів та врахування ре-

комендацій профільних неурядових зарубіжних інституцій; розширення і нормативного закріплення каталогу морально-етичних вимог до працівників прокуратури (наприклад, шляхом включення вимог щодо пріоритету суспільного інтересу, готовності до надання допомоги, лояльності, здатності та обов'язку належного формулювання своєї думки, моральної цілісності, гендерної рівності, поваги, безпристрасності і недискримінації, уважності й тактовності у спілкуванні, участі у вихованні дітей, дотримання правил особистої гігієни і загальних культурних норм тощо); визнання професійно-деонтологічної підготовки працівників одним із пріоритетних напрямів профілактично-виховної роботи в органах прокуратури, спрямованої на формування етично зумовленої професійної компетентності працівника; здійснення перманентного моніторингу стану додержання деонтологічних стандартів працівниками прокуратури; запровадження в Національній академії прокуратури України, яка уповноважена законодавцем на забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою, здійснення спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора, підвищення кваліфікації прокурорів, а також науково-дослідної діяльності, спеціальної навчальної дисципліни «Прокурорська деонтологія» та здійснення наукових досліджень актуальних проблем у сфері етизації державної служби в органах прокуратури тощо.

Резюмуючи, зазначимо, що упродовж останнього часу в Україні було забезпечено артикуляцію і правову регламентацію деонтологічних засад професійної діяльності та поведінки працівників прокуратури. Ці процеси відбувалися у контексті вжиття системних заходів, спрямованих на поглиблення етизації державної служби. Закріплені в низці законів і підзаконних нормативно-правових актів морально-етичні імперативи виконують роль своєрідних запобіжників професійній деформації працівників прокуратури та водночас є орієнтирами належної поведінки під час виконання службових обов'язків та поза службою. Морально-етичні норми ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, християнських чеснотах та містять управлінсько-правові постулати щодо забезпечення ефективності службової діяльності. Всеосяжність і універсальний характер деонтологічних норм зумовлюються сприйняттям державної служби одночасно як роду діяльності та способу життя. Новелізація законодавства про прокуратуру передбачає суттєве посилення проактивного компонента прокурорської діяльності і поглиблення морально-етичної складової службової діяльності.

Список використаних джерел

1. Білоусова В. І. Професійно-особистісні (ділові) та морально-етичні вимоги до прокурора / В. І. Білоусова // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 88–96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_1_15.pdf.
2. Данілін С. В. Поняття «службова поведінка» та складники етичних норм поведінки прокурора С. В. Данілін // Юридична осінь 2012 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (13 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». – Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого», 2012. – С. 136–138.
3. Кулакова Н. А. Этические нормы поведения прокурорского работника и проблемы их кодификации / Н. А. Кулакова // Вестник Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации. – 2008. – № 1. – С. 13–15.
4. Литвак О. Реформування морально-етичних вимог до прокурора / О. Литвак, П. Шумський // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 1. – С. 5–10.
5. Озерський І. В. Профілактично-виховна робота в органах прокуратури (психолого-правовий аспект) / І. В. Озерський // Юридичний вісник. – 2010. – № 1. – С. 83–85.
6. Порошина Т. Ю. Нравственные требования правовых норм к деятельности прокурора: проблемы содержания и реализации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Порошина Татьяна Юрьевна. – М., 2010. – 175 с.
7. Рябцев В. П. Актуализация этических основ прокурорской деятельности / В. П. Рябцев, С. М. Будай // Вестник Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации. – 2011. – № 1. – С. 8–15.
8. Толочко О. Професійна поведінка (етика) прокурорів: проблеми нормативного регулювання [Електронний ресурс] / Толочко Олександр, Подкопаєв Сергій // Юридичний журнал. – 2006. – № 4. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2214>.
9. Про прокуратуру : закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII // Голос України. – 25.10.2014. – № 206.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1440 с.
11. Артюшкина Л. М. Специфика формирования этики госслужбы [Електронний ресурс] / Л. М. Артюшкина, Н. Н. Чайченко // [Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення : матеріали міжнар. наук. конф., 10–12 трав. 2007 р. – Суми : Сум. обл. ін-т після диплом. пед. освіти, 2007]. – Режим доступу: http://soippro.narod.ru/documents/konf_zhuk/artushkina_chaychenko.doc.
12. Конституція України : закон України від 28 черв. 1996 р. № 254/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
13. Про правила етичної поведінки : закон України від 17 трав. 2012 р. № 4722-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4722-17>.
14. Про захист суспільної моралі : закон України від 20 листоп. 2003 р. № 1296-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>.
15. Про засади запобігання і протидії корупції : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
16. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України : постанова Верховної Ради України від 6 листоп. 1991 р. № 1796-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1796-12>.
17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листоп. 1950 р. [Електронний ресурс] / Рада Європи. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
18. Руководящие принципы, касающиеся роли лиц, осуществляющих судебное преследование : от 7 сент. 1990 г. : приняты 8-м Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_859.
19. Стандарти професійної відповідальності та виклад основних обов'язків і прав прокурорів, прийнятих Міжнародною асоціацією прокурорів двадцять третього квітня 1999 р. [Електронний ресурс] // International Association of Prosecutors : [офіц. сайт]. – Режим доступу: http://www.iap-association.org/getattachment/eb82f65f-0d44-4df4-a15b-53cbf779dd7a/IAP-Standards_ukraine.aspx. – Назва з екрана.
20. Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції : рекомендація Rec(2000)19 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи, прийн. на 724-му засіданні заступників міністрів від 6 жовт. 2000 р. // Статус органів публічного обвинувачення: міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні / Центр політ.-прав. реформ ; Міжнар. фонд «Відродження» ; [за заг. ред. О. А. Банчука]. – Київ : Атіка, 2012. – С. 18–48.
21. Про роль служби публічних обвинувачів в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права : рекомендація ПАРС 1604 (2003) 11 від 27 трав. 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/_com_split_1.pdf.
22. Озерський І. Міжнародні стандарти прокурорської діяльності [Електронний ресурс] / Ігор Озерський // Віче. – 2010. – № 4. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1871/>.

23. Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції : рекомендація Rec(2012)11 Комітету міністрів державам – учасникам Ради Європи, прийнята на 1151-му засіданні заступників міністрів від 19 верес. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.org.ua/files/rec_chodo_publ.PDF.
24. Про прокуратуру : закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1789-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
25. Геня Б. Деонтологические акты профессиональных корпораций юристов: понятие, структура, классификация [Електронний ресурс] / Богдан Геня // *Legea și Viața. Martie* 2014. – С. 26–30. – Режим доступу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/3-3/07.pdf>.
26. Боровков А. В. Место и роль нравственно-правовых положений, определяющих правовой статус прокурорского работника в РФ : [доклад] / Боровков А. В. // Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2013 : международной научно-практической Интернет-конференции, 18–29 июня 2013 г. / Проект Scientific World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer31/901.pdf>.
27. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури : затв. наказом Ген. прокуратури України від 28 листоп. 2012 р. № 123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=182040.
28. Регламент Генеральной прокуратуры Украины : затв. наказом Ген. прокуратуры Украины від 12 квіт. 2012 р. № 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=188359.
29. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників Генеральной прокуратуры Украины : затв. Конференцією працівників Ген. прокуратуры Украины від 30 черв. 2011 р. ; введ. в дію наказом Ген. прокуратуры Украины від 5 лип. 2011 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=168108.
30. Положения про порядок стажування в органах прокуратуры Украины : затв. наказом Ген. прокуратуры Украины від 30 груд. 2009 р. № 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=166661.

Надійшла до редколегії 30.11.2014

ПРОНЕВИЧ А.С. ДЕОНТОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАБОТНИКОВ ПРОКУРАТУРЫ: НОРМАТИВНО-ЦЕННОСТНАЯ ОСНОВА И ПРАВОВАЯ РЕГЛАМЕНТАЦИЯ

Статья посвящена определению нормативно-ценностной природы деонтологических стандартов профессиональной деятельности работников прокуратуры и выявлению специфики их правовой регламентации. Определено, что морально-этические императивы надлежащего поведения работников прокуратуры основываются на общечеловеческих ценностях, христианских добродетелях и управленческо-правовых постулатах обеспечения эффективности служебной деятельности. Особое внимание уделено поиску путей новеллизации соответствующей нормативно-правовой базы.

Ключевые слова: *деонтология, надлежащее поведение, морально-этические императивы, этизация государственной службы, профессиональный долг, деонтологический кодекс, Кодекс профессиональной этики и поведения работников прокуратуры.*

PRONEVYCH O. S. DEONTOLOGICAL PROFESSIONAL STANDARDS FOR PROSECUTORS: NORMATIVE VALUES BASIS AND LEGAL REGULATION

The article is devoted to the elucidation of regulatory nature value deontological professional standards for prosecutors and determine the status of legal regulation. Special attention is paid to finding ways amendment to the relevant regulatory framework.

It is established that ethical imperatives proper conduct of prosecutors based on universal values and Christian virtues and administrative and legal postulates to ensure efficiency performance.

Moral and ethical aspects of professional prosecutors are enshrined in laws and by-laws. The formalization of the requirements for professional ethics and conduct of prosecutors is at the deontological codex. The need to develop ethical codex due to the following factors: prosecutors belonging to a particular category of public servants («a sense of status»); the need to create moral «fuse» to neutralize potential undue influence (temptation «double standards»); availability of professional decision-making authority «under its own responsibility» (in increments actions); maintaining communication links with negatively inclined external actors; discharging their duties in a situation of social and legal conflict; linguistic communication barriers (language of officialdom prosecutors); the moral aspect of organizational and administrative relations (illegal order situation, the proliferation mobbing).

Keywords: *ethics, good conduct, ethical codex, codex of professional ethics and conduct of prosecutors.*